قەڵادزەی پەراوێزخراو, لەودیو پێرۆزەکانی نیشتمان.. سەلام عومەر

با لەبچوك بوونەوەمان لە دوو چوان نەچین

47 ساڵ بەسەر 24/4/1974دا تێپەڕی ئەورۆژە یەکەم ساتی بە کۆمەڵکوژی بوو کەلەلایەن بەعسەوە دەستی پێکردوو بۆ یەکەم جاریش بوو کە لە قەڵادزە چەکی قەدەغەکراوی نێودەوڵەتی بەکارهێناو کەچی کۆمەڵگای نێودەوڵەتی دوای ئەم هەموو تاوانە یەك لە دوای یەکانەی بەعس کە خۆی لە ئەنفالو کیمیابارانو وێرانکردنی هەزاران گونددا دیتەوە بێدەنگ بوو، تا ئەو کاتەی داگیرکردنی کوەیتو رووداوەکەی 11ی سێبتێممبەری ئەمریکای بە دواداهات, وەهەش خۆیان هاتنەوەو مەترسی دەسەڵاتی بەعسیان لەعێراقدا بۆ دەرکەوت.ئەگەرنا لە خەوێکدا بوون لەمە بێئاگاتر.
کاتی ئەوە هاتووە ئەو چیرۆکانەی کە هەر لە ئەفسانە دەچن و بەسەر وڵاتەکەمان هاتوون لەشوێنی خۆیان بگێڕدرێنەوەو کارەساتەکان کە هەموو سووچێکی ئەم کوردستانەی تەنی بوو لە نێو دیکۆمێنتەکاندا دەربهێنرێنەوەو بدرێنەوە ئەو وڵاتانەی بەرپرسیارێتیەکەی هەڵدەگرن ، بەتایبەت ئێستا کەخەڵکانێك هەن بەرپرسیارێتی باڵایان لەئێراقدا لە ئێستەیەو کەچی تاوانبارانی ئەنفال و کیمیا باران ئازاد دەکەن ، پێمان دەڵێن دەتوانین بەم کارتانە وێرانتان کەینەوەو ئەوسەگانەتان تێبەردەینەوە کە پێشتر شارەکانی ئێوەیان گەڕاو دەکردو لەنوگرە سەلمانیش پارچەیان دەکردن .

بۆیە کاتیەتی ئاوڕ لەرابردووبدەینەوە، یان بگەڕێینەوە بۆ سەردەمە سەختەکان، مەبەستم ئەورۆژانەی باشووری کوردستانی تێدا دەهاڕدرا، رێك دەبێت بەسەر ئەو خەتایانەدا بچینەوە کەرژێمی بەعس دەرهەق بەکوردی دەکرد، یان هەڵوەستەیەك لەسەر چەندین ساڵ ئازادی بکەین و بۆ ئەو رابردووە بگەڕێینەوە کەگێڕانەکان نەك وەکو پێویست نین لەئاستی ئەو کارەساتانە نین کە بەسەر گەل و شارەکانمان هاتوون ، بۆیە بیرکردنەوە لەگۆڕان بەرەو باشتر سوورمان دەکات بەرەو ئەو جموجۆڵەی کەدەکرێت لە ئایندەدا بکرێ و نابێ ئێمە تاهەتایە لەدوواوەی رەوتی گۆڕانکاریەکان بین و هەرچاومان لەو دەسەڵاتە بێت کەساڵانێکە هەرخەریکی کابینەو ئەو دابەشکردنی بەدجانەن کەهی

ھەموانەو بۆ چەندانێکە، یان پڕۆژەکان بۆ ئەو شوێن و شارانەن کەخۆیانی تێدان و ئەوانەش کەلەوەتەی هەن قەوانیان تێدا بەتاڵدەکرێتەوەو کیمیا باران دەکرێن و بۆردوومان دەکرێن ،هەر بۆنی باروتیان لێبێ و ئەو سیما شارستانییە وەرنەگرن کەدەبوو بەر لەشارەکانی دی هەیان بێت.

ئەو شارانە لە رەگەوە هەڵتەکێنران رقێکیان بەسەردا باری تائێستاش لەلایەن دوو وڵاتەوە بەردەوام تۆپ و رقی بەسەردا دەبارێنرێ بۆیە خەڵکانی وێ سڕسڕن خۆئەگەر جارێکی دی بەسەر یادەوەریە تاڵەکاندا رەتبین ،تەواوی کارەساتەکانی گەلەکەمان بێنینەوە بەرچاو بەوانەشەوە کەخۆمان بەخۆمان کرد، ئەوە دەگەینە ئەو ئەنجامەی کە 24/4/1974 یەکەم ساتی بە کۆمەڵکوژی بوو کەلەلایەن بەعسەوە دەستی پێکردوو بۆ یەکەم جاریش بوو کە لە قەڵادزێ چەکی قەدەغەکراوی نێودەوڵەتی بەکارھێناو کەچی کۆمەڵگای نێودەوڵەتی دوای ئەم هەموو تاوانە یەك لە دوای یەکانەی بەعس کە خۆی لە ئەنفال□و کیمیابارانو وێرانکردنی هەزاران گونددا دیتەوە ب□ دەنگ بوو تا ئەو کاتەی داگیرکردنی کوێتو رووداوەکەی 11ی سێبتێممبەری ئەمریکای بە دواداهات, وەهۆش خۆیان هاتنەوەو مەترسی دەسەڵاتی بەعسیان لەعێراقدا بۆ دەرکەوت.ئەگەرنا لە خەوێکدابوون لەم□ بەئاگاتر.

میکانیزمی دەسەڵاتی ئەوسای بەعس ئاراستەی سەرجەم رووداوەکانی لەو خاڵەدا چڕکرد بۆوە کە بە لەناوبردنو توانەوەی شۆڕشی کوردی دەتوانێ جڵەوی فەرمانڕەواییەکەی درێژە پێبداتو هەموو پانتاییەکان دەکەونە ژێر سێبەری ئەو لەشکرەی چاوی لەدەورو بەر دەگێڕا، هەروا دەشتوانێ ببێتە مایەی ئەو ترسە ئەستورەی کە ئایندەی دەسەڵاتی پێ دەپارێزێ, بۆیە بۆ داپۆشینو ونکردنی خاڵە لاوازەکانی بەتایبەت لە سەردەمی شۆڕشی کوردی کە ئەو کات شۆڕش لە بەهێزیدابوو توانای بەعسیش سنووردار بوو پەنای دەبردە بەر کۆمەڵا کوشتن تا بەرنامە گڵاوەکەی درێژە پێبداتو پیشانی دەورو بەریش بدات کە لە هیچ سڵا ناکاتەوە, رژێمێکی ملهوڕەو عێراق بەهەموو پانتاییەکانیەوە لەژێر دەسەڵاتی تاکڕەویانەی خۆیدایەو هەرچی بیەوێ دەتوانێ بیکات، بۆردومانکردنی قەڵادزێ لەم رۆژەداو کوشتنی سەدان هاووڵاتیو خاپورکردنی دەیان خانووبەرەو زانکۆی س□□یمانی کە زانکۆی س□□اح□دینی ئێستای هەولێرە,داغکردنی هەر هەموومان بوو، بەڵام پەڵەی ئەو داغە ئەستوورە لەسەر هەردوو شاری هەڵبجەو قەڵادزێ و پێنجوین و چۆمان هێندە ئەستوورە هەمیشە بەروخسارمانەوە دیارەو زۆر جاران تۆخیشی دەکەنەوە ،ئەم بۆردوومانە سەرەتاو دەستپێکی یەکەم تراژیادیا بوو کە هاووڵاتی کوردی وەخەبەر هێناو شۆڕشی ئاراستەی گۆڕانکارییە

خۆراکان کردوو وەبیری هێنایەوە کە لە گۆڕەپانی جەنگدا تەنهایەو دەبێت خۆی بەرگری لەخۆی بکات و کۆمەڵگای نێو دەوڵەتیش لە ئاست کێشەی گەلی کورددا خەوتووێکی بێئاگا بوون و ڕێکخراوە جیهانییەکانی مافی مرۆڤیش لە بێئاگاییەکی میکانیکی دا نەیان دەویست ئاوڕ لەم رووداوە ترسناکە بدەنەوەو بەرژەوەندی باڵای بازرگانە قەبەکانی ئەوسای نەوتی جیهانیو ساغکردنەوەی چەکو جبەخانە کەڵەکەبووەکانی ئەو وڵاتانەی لە دوای جەنگی جیهانی دووەمەوە دەرگایان لەسەر کلێم درابوو, هۆکاری ریشەیی بێدەنگ بوونو خۆگێلکردن بوون لە ئاست ئەو تاوانە یەک لە دوای یەکانەی لەلایەن حکومەتی عێراقەوە دژی نەتەوەی کورد ئەنجام دەدرا, خۆجەنگی ساردوو وڵاتە سۆسیالیستەکانیش لەم نێوەندەداو لە ئاست وڵاتێکی پارچەکراوی وەکو کوردستان بەخەتا دەرنەچوونو بەشێکی زۆری تاوانەکان رووبەڕووی ئەوان دەکرانەوەو ناپاڵمو فڕۆکە مەترسیدارەکانی ئەوسا لە ژێر باڵی ئەوانەوە دەفرۆشرانو شاری قەڵادزێو دەیانو سەدان گوندو شارۆچکەی دی پێ خاپورکراو دواتر تێکدانی بە کۆمەڵاو کوشتنی بە کۆمەڵاو راگواستنی بە کۆمەڵاو کۆچڕەوی بە کۆمەڵەی بێدوواهات..!

ئەگەر ئاوڕێکی خێرا لە ڕۆژی بیستو چواری بدەینەوەو رووداوەکە وەک کارەساتێکی دژەمرۆیی هەڵبسەنگێنین تێدەگەین کە بزوێنەری ئەم کارەساتە بۆ ئەزموونی شۆڕشەی کوردبوو لە ئاست هێرشێکی نەخشە بۆ کێشراو کە تا ئێستاش شکستی هەموو شۆڕشەکانمان لە دوای دانوستانە ژەهراوییەکانەوە دەست پێدەکاتو دووبارە بوونەوەو چەند بارە بوونەوەشی ئەو خاڵە لاوازانە وەدیار دەخەنەوە کە هەموو دەم وەک دیاردەیەکی نامۆ, بەڵام شارەزا لە نێو متمانەکانی شۆڕشەی کوردیدا خۆی نمایش دەکات, بۆیە هەموو ئەو ئەزموونە دەوڵەمەندانە دەکرێ لە ڕۆژێکی وەک ئەمڕۆدا سوودی لێوەرگیرێو سەرکردایەتی کوردی زۆر وشیارانە مامەڵەی لەگەڵیا ئەو بارودۆخە بکاتو چیدی خۆی وابەستەی هاوپەیمانییەتییەک نەکات کە دەزانێ لایەنی بەرامبەر شەرمی بەو هاوپەیمانییەتییەیان دێت، یان ریبَکخراوی داعشی وەسەر دەگێڕنەوەو وەک جەنگاوەرێکی ئازا مامەڵەی لەگەڵ دەکات و هەمیشە بە پاشکۆی عراقیشیەوە گرێ دەدا، هەروا دەبێت لەئاستی بەرپرسیاریەتەکان دابێت و چیدی گیانی پاوان خوازی و خۆ قەبەکردن رابردووی لەبیرنەکات چوونکە ئایندەی لەپێشە، هەروا بێتەوە لە بیریشی نەچێت کە ئەم دەستکەوتانەی ئەمڕۆیە بەشێکی گەورەی بەر شەهیدانی 24/4و 16/3ی هەڵەبجە دەکەوێ ئەوە جگە لەوەی کە کۆڕەوەکەی ساڵی نەوەدو یەک فاکتەری سەرەکی ناساندنی گەلی

کوردبوو، بە کۆمەڵگای جیهانیو دەستپێکی ناساندنی شەڕو تراژیدیا جۆراو جۆرەکانی گەلی کوردو بەجیهانی کردنی کێشەکەو گەورەکردنی زیاتری سەرکردەکانمان بوو.

بۆیە رێزنان لە رۆژانی سەختی تێکۆشانو ناساندنی وەك خۆی رووداوەکان بەس نین بە قەرەبوو کردنەوەی ئەو شارو گوندانەی بەدەستی بەعس زەرەرمەندبوون, بە قەد ئەوەی کە دەبێت لە ئێستای ئازادیدا کاری جددیو بەرهەم ئامێز بە ئەم شارانە بکرێتو لە بیری نەکەن کە یەکەم خۆپیشاندانی جەماوەری بەرفراوان کە ترسی بەعسی شەقکردو تەواوی کوردستانی گرتەوەو گەورەترین ورەو توانستی بەپێشمەرگەو سەرکردایەتییەکان بەخشی راپەڕینی 24/4/1982ی قەڵادزێ بوو کە تەواوی چینو توێژەکانی ئەم شارەو قوتابیانی زانکۆی سەلاحەدینو سەدان قوتابی کچو ژن بەشداربوونو بە یەکەمجار داوای جەماوەر بەلابردنی هەندێ سەیتەرەو ئازادکردنی گیراوەکانو چۆڵکردنی رەبیەکانی ناو شار بەسەر بەعسدا سەرکەوتو بەم هەنگاوەش تەواوی کوردستان راچڵەکیو ئەو ترسە ئەستورەیان فڕێدا کە بەعس لە دڵی گەلی کورددا چاندبووی.

لێرەوە قەڵادزێ بووە ئەو رایەڵە بەرفراوانەی کە شۆڕشێڕکان متمانەی پێبکەنو لانەی ئەو چالاکییە بەردەوامانە بێت کە لەوەوە دژی بەعس دەوەشێنرانو هەر لەوێشەوە رێکخستنەکانی سەرجەم حزبەکان بەرنامەی کارو کردە نهێنییەکانیان بە ئەنجام دەگەیاندو هەر لەوێشەوە رێگەکانی چوونە چیاو تێکۆشانەکان پیشانی ئەو هەڵۆیانە دەدران کە دواتر داستانە یەك لە دوای یەکەکانیان لە سەرتاپای کوردستاندا دژی بەعس ئەنجام دەدا, بۆیە ئەوە واتە قەڵادزێ لەئەنجامی ئەو گیانە شۆڕشگێڕیەو توانستی بێوچانی خەڵکە تێکۆشەرەکەی دژی بەعس و لەهەمان کاتدا هەڵکەوتەی جوغرافی لەلایەن بەعسەوە خاپورکراو لە ساڵی 1989 خەڵکەکەی, بەجۆرێك پەڕاگەندەکرا کە لە مێژوودا وێنەی نەبووەو دروستکردنەوەشی لە ساڵی 1991و دوای ئازادبوونی کوردستان بە بەرنامەیەکی هەندە ناشیرینی پێوە دیارە کە کاری لە دیموگرافیای ئەم شارە کردووەو راستکردنەوەیو جوانکردنەوەی دەبێت خەمی دەسەڵات بێتو ناکرێ تاسەر حەوزی پشدەر لە پڕۆژەکان بێبەش بن و ئەو پەراوێزە بێت کە نەخشە سیاسییەکان پرۆژە خزمەتگوزارییەکان قوت دەنو ئاوەی حزبیانەو جێ پەنجەی حزبیانە لەو بەدجانەدا رەنگبداتەوە کە بە قەد قوربانییەکانی قەڵادزێ نینو نابن.

شارێکی خاپوور شارێك تا سەرمەخ خاوەن قوربانیو خاوەن دەیان سیاسەتمەدارو رۆشنبیرو پێشمەرگەی لەهاتوو تا ئێستاش هەر بە خواری

نەخشەرێژ بكرێتو خوارەوەى هەمان كەلاوەكانى هەشتاونۆ بێو لە سەردەمێكى وەك ئەمڕۆى كوردستانێكى دەوڵەمەنددا بەڕاستى بير لەم شارە نەكرێتەوەو برينەكانى بيستو چوارى چوارەكان ساڕێژ نەكرابێو خەڵكى رەسەنى ئەم شارە وەكو نامۆيەك سەير بكرێ. ئەى قەلادزێ نەبوو لە هەفتاو چوار زانكۆى لە ئامێز نابوو، دواتريش پردى هاتوچۆى پێشمەرگ□ بووينو لە خەبات لە نێوانى دوو فەيلەقدا راپەڕين لە بازيان پێش سلێمانى ئاڵاى سەركەوتنيان بەرزكردەوەو لە جديدەو كەورگۆسكو دارەتوو دۆزەخيان بۆ بەعسيەكان دروستكردوو لە هەموو سەردەمو ش□ش□□كاندا ئێستاشى لەگەڵدا بێ كەدوو وڵات بۆردوومانى گوندەكانمان دەكاو هەراسانيان كردووين، لە قەبارەى خۆمان زياتر قوربانيمانداوەو سەدانو هەزاران لاومان بەخشيوە، كەچى هێشتا ئەوەنين لە خوێندنەوەماندا؟!.

خۆ ئەگەر بمانەوێ بە جدديو گيانى هەستكردن بە بەرپرسياريتەوە خاوەنى ئاوڕێكى جوانو خزمەتێكى شايستەو دەواى زامە كۆنو نوێيەكان بين بۆ قەڵادزێ, ئەوە تەنيا يادكردنەوەو مەراسيمى 24/4ەكان كە لە قەڵادزێ نمايش دەكرێتو چالاكى جۆراو جۆرى بۆ ئەنجام دەدرێت، بەس نين ب□ قەرەبووكردنەوە بە قەت ئەوەى دەست بە جوانكردنەوەى شارەكە بكرێتو چەند بنكەيەكى رۆشنبيرىو زانكۆو دەيان كارى خزمەتگوزارى دى هەيە كە ئێستا ئيدى وەختيەتى كارى بۆ بكرێ□و دەكرێ وابكرێ, پرۆژەى خزمەتگوزارى هێندە زۆر بێت تا هەموو ئەو خەڵكەى ئەو شارەيان لێ نامۆكراوەو ئارەزووى گەڕانەوەى دەكەن كاريان دەستكەوێ□و هەر لەوێ نەك لە دوورەوە دەست بكەنەوە بە جوانكردنى ئەو شارەى كە هەتا دەمرين چاومان لە دوويەتى, چوونكە هەموو يادگاري□كانمان ئەوەتان لە نێو ئاوو دۆڵاو كووچەو قەڵاو سەربەردوو سەر قەبرانەكەيدا جێهێشتووە.
ئێوەش وەك دەسەڵات و وەك ئەوانەى بەوێدا هاتن و گەيشتنە ئێرە لە بيرتان نەچێ، راستە هەموو كوردستان باي خۆى زەبرى بەعسى وێكەوتووەو شەهيدى هەبووەو قوربانييەكى بێشوماريان داوە بەڵام تەنها دوو قەزايەك كەزۆر هاريكارى شۆرش بوون ولەسەر دەستكەوتەكانى ئێوە گەورەترين زەبرى رژێمە شۆڤينيستەكانى خواردبێ ، قەڵادزێو هەڵبجايە ،چوونكە ئەم دوو شارە بەتەواوى خاپور كران،جگە لەشەهيدەكان خەڵكەكەى پەراگەندە بوو ئێستا ئەوان بەڵێنەكانى دابويان جێبەجێيان كرد، ئەديكوا بەڵێنەكانى ئێوە كەهەموو ساڵێ و تەنها لەيادد□كاندا دەيدەن ؟؟
بۆردومانەكانى سوپاى توركياو ئێران بۆسەر گوندە سنووريەكانى قەڵادزێ نامەيەكى ئاشكرايە بۆ دەسەڵاتى كوردى ،كە ئەوێ جێگەى

لێقەوماوان و لانەی ش□شگێڕانی کوردەو دەبێت هەمیشە لەئاوارەیی دابن ،بۆیە خەڵکی ئەم د□ق□ر□ دەخوازن دەسەڵاتی پشدەر هەمان ئەو دەسەڵاتە بێت کەلەشارەکانی دی هەیەو باچیدی داهاتە قەبەکان نەڕژێنە باخەڵی تاکەوەو قەڵادزێ ئەو شارەیە کە دەکرێ ئەوجار بیری لێبکرێتەوە.پڕۆژە گەلێك بێنن ولاوەکانی دوێنێ کە لە شۆرشەکاندا ماندوو بوون پێیان ئاشت بکەنەوە، بابیر لەئایندەیەکی گەش بۆ تەواوی کوردستان بکرێتەوەو هەوڵبدرێ لەگەڵ جوانکردنی شارەکان ئەوپلانانەش هەڵبوەشێندرێنەوە کەدژ بەنەخشەی ئایندەمان لەگۆڕێدان، یان دەخوازن بچوکترمان بکەنەوەو ئێمەش لەنێو کێشە ناخۆییەکانی خۆمان، خۆمان هێندە بچوك کردۆتەوە خەریکە لەدووچوان دەچین.